g 948.181 Krigserindringer. Boks 5.

Vedlegg B

W31 EVA MOHR F. GUNDERSEN
G.2 CHEW

From: Mrs E M Chew
Thornthwaite Troutbeck Windermere Cumbria U.K.

11th January 1988

FORSVARETS
OVERKOMMANDO
nr. 003160 18. JAN 88
HOVEDARKIV / HUSEBY
BEGRENSET SEKSJON

Forsvarets Overkommando
Luftforsvarsstaben
Oslo Mil/Huseby Oslo Norway

Ref: 60511/87/B/LST/P5/BO/TV912 (11 November 1987)
Fjernsynsprogrammet "Kvinner i Krig" ved Anders Buraas
og brev av 12te December 1987

Vedlagt Noen erindringer fra Krigstiden 1940-1945, som jeg ble anmodet om aa sende.

Dette er en forholdsvis lang beretning, men gir kanskje et mer utførlig bilde av forholdene enn om jeg hadde holdt meg kun til Englands-perioden.

Med beste hilsen

Eva Chew

Eva Chew
som fenrik Eva Mohr
ansvarlig for Flyvaapnets Kvinnekorps
Mai 1943 - Mai 1945

NOEN ERINDRINGER FRA KRIGSTIDEN 1940 - 1945

Jeg var Lotte i Bergen før krigen. Vi laget enmanns-pakker og kompresser og jeg fikk ridetimer i Ridehuset for halv pris!

Jeg var gift med Conrad Mohr, og bodde i Gabelsgate 45, Oslo, da krigen brøt ut. Han var forretningsmann med privat fly-sertificat. Han deltok i krigen og ble tatt tilfange av tyskerne i Gudbrandsdalen, men frigjort etter noen uker og gikk tilbake til sin stilli i Østlandske Petroleumsselskap. Da vi hørte paa radioen fra Englan at Admiral Riiser-Larsen anmodet alle med fly-utdannelse aa melde seg til naermeste allierte, dro han avgaarde i begynnelsen av Mai 1941. Først til Sverige (med hjelp av Fridtjof Høyer som ogsaa arbeidet paa Østlandske), deretter med ansvar for 30 Nordmenn gjennom Russland, Persien til Kapstaden, England og Little Norway in Canada. Han ble drept ved fly-ulykke i Little Norway i Februar 1943, - hvor han var fly-instruktør.

Saa kom Jonna Maelandsø fra Trondheim for aa bo sammen med meg og min sønn Wilhelm som da var 9 maaneder gammel. Hun var forlovet med flyveren og min svoger (nu General Løytnant Wilhelm Mohr). Hun ble innkalt av Gestapo til forhør, men maa ha vaert flink aa snakke for seg for de slapp henne løs. Jeg tok henne ned til Fridtjof Høyer paa et kontor i byen. Hun haapet han ville hjelpe henne over til Sverige, men han var samme dag arrestert med min onkel Advokat Carsten Lütken, paa sistnevntes kontor. Selv fikk vi gaa etter noen spørsmaal, og dro hjem. Den tiden hadde heldigvis ogsaa sine humoristiske sider. Midt paa natten en kort tid etter, ringte det lenge paa døren. Vi klädte paa oss alt vi hadde av varme klaer i en fart, og alle tre gikk ned trappene til hoved-døren, fullt forberedt paa at det var besøk av Gestapo. Men utenfor sto der en meget full Nordmann, som hadde trykket paa den gale knappen ved hoved-inngangen. Vi var meget lettet og vi tok mannen immellom oss til hans egen entredør og overleverte ham til hans kone, og saa tilbake til sengs.

En tid etter flyktet Jonna til Sverige.

FORSVARETS OVERKOMMANDO
nr. 003160 18. JAN 88
HEMMELIG
HOVEDARKIV
BEGRENSET

Et halvt aar deretter, gikk jeg til Lisa Nilssen paa hennes arbeidsplass, for aa be henne hjelpe meg aa dra til Sverige. Hun holdt da paa med aa trykke illegale aviser. Jeg fortsatte aa hente rasjonerings-kortene for baade min mann og Jonna etter de var flyktet. Disse kortene ble saa gitt Lisa - sammen med min sønn's og mine, og de kom vel med for "gutta paa skauen". I slutten av November 1942 flyktet jeg og min sønn med hjelp av Lisa.

Jeg ville gjerne se min familie før jeg dro. For aa faa reisepass til Bergen maatte jeg skrive under paa at jeg skulle paa 'Matauk' , - og det gjorde jeg og paa mine svigerforeldre's gaard. Paa tilbakereisen til Oslo, gikk vi inn i den første kupé paa et overfylt tog. Der satt 7 tyske offiserer. De var kanskje like lettet som jeg var (med en livlig 2 aaring paa fanget) da konduktøren saa mitt fortvilte ansikt og ba oss komme med ham. Han viste oss inn paa reisegods-vognen hvor der var en ovn med deilig varme midt paa gulvet. Denne ble fyrt hele natten, og vi sov bra med tyske ryggsekker og staalhjelmer som underlag. (Det kan nevnes her at naar jeg kom hjem til Norge, møtte jeg en høyere politimann Amlie, som fortalte at jeg var skygget de fjorten dagene jeg var i Bergen, for det ble antatt at jeg ville ta meg over til England derfra). Jeg hadde leiet bort leiligheten i Oslo, og vi flyttet inn paa Grand Hotel i 5 dager. Der var saa mange tyske offiserer der, at jeg regnet med at det var et bra sted aa bo, og vi fikk nyheter fra vaerelsespikene hver dag som de avlyttet paa tyske radioer. I slutten av November 1942 flyktet jeg og min sønn med hjelp av Lisa. Vi dro til Halden med tog (hvor vi ikke behøvde grensepass) gikk kledd i alminnelige klaer med haandveske, til hotellet naer stasjonen. Møtte 5 andre og sammen gikk vi ut av byen, - ledet av 3 - 4 forskjellige undergrundsfolk - og tilslutt rodde vi over Iddefjorden til Sverige. Vi var i Stockholm i 6 maaneder og fikk reise med Sverige-fly til Dyce Airport, Scotland.

Jonna og Wilhelm hadde giftet seg i London og de tok meget vel imot oss da vi kom dit. Det hadde vaert en lang reise, og ifølge flyveren, hadde det vaert en folholdsvis spennende tur til Scotland med flyangrep over Kjøbenhavn.

I London meldte jeg meg til Flyvaapnenes Felleskommando i Kingston House, Knigtsbridge. Der arbeidet allerede Jonna, og jeg bodde hos dem i Golders Green, hvor de hadde leiet et hus. Det ble ellers et møtested for mange flyvere og kvinnelige soldater. Jeg fikk min uniform utdelt paa Highgate Depot av Tulla Tradin, dengang gift med flyveren Tott Tradin. (Senere gift med Major General Sir Colin Gubbins). Merete Kaestad (Malm) ble bedt av Oberst Motzfeldt om aa 'ta seg av meg', hvilket hun gjorde paa beste maate, før jeg kom inn i forholdene.

Saa ble vi sendt paa Militaerkurs for rekrutt-utdannelse paa Maxwelton House, Dumfries. Kaptein Signe Engvik var leder og Sissel Lie sersjant. Det var ganske krevende, men vi syntes det var moro og. Vi laerte 'hvordan en skal oppføre seg i uniform'; vi hadde mye marsjering, orienteringsløp etc. Vi aalet mellom rododendronbuskene og skjøt paa blink. Det var ikke saa lett for de britiske jentene som var gift med norske. De hadde ikke hatt noe saerlig friluftsliv i storbyene, men gjorde det bra. Vi hadde utmarsj, laa i telt, og ble ganske flinke til aa marsjere i takt tilslutt.

Saa meldte vi oss paa kontoret igjen, og det var en stund senere at jeg ble innkalt til Oberst Motzfeldt som sa han ville sende meg paa et Offisers-kurs med de Britiske Waaf's paa Bowness-on-Windermere. Han ville jeg skulle laere saa meget jeg kunne om oppsetningen av Kvinnekorpset WAAF saa de norske kunne sette opp en lignende organisasjon i London og senere i Norge.

Det kom vel med at jeg kunne ganske godt engelsk da jeg hadde bodd i England et knapt aar i 1937. Jeg syntes det var baade interessant og morsomt, teoretisk arbeid og praktisk militaer-opplaering. Britene var elskverdige og hjelpsomme, men en maatte jo følge med og det var meget nytt aa sette seg inn i.

Jeg kan ennu høre RAF sersjanten som tok vaar 'drill' paa parade-plassen. Jeg hadde baatlue og de andre hadde flate luer; dertil var jeg den høyeste av alle. Saa kom det fra sersjanten: "What do you think you are doing NORWAY saa det runget over hele omraadet. Men jeg fikk min offisersgrad og ble Fenrik.

Jeg meldte meg etter kurset paa FFK igjen, og fikk beskjed om aa rapportere til Air Ministry til Squadron Officer Gundry-White.

Hun planla besøk paa forskjellige stasjoner hvor de Britiske WAAF's arbeidet. Bla,a. til en RAF Station Redcar, til Wilmslow Training Centre for Intake of British WAAF's . Der var jeg med paa platformen for aa ta "the Passing out Parade" med den kvinnelige offiser. Deretter til RAF Halton hospital for saarete flyvere, som gjorde et dypt inntrykk paa meg. Det var en treningsleir til utdanning av flyvere og hadde en meget god avdeling for brann-skadete: Plastisk kirurgi. Vi dro ogsaa ut for aa se paa de Britiske WAAF's paa et 'Gunsite' like utenfor London. Der var de fullt opptatt med Antiluftskyts-kanoner, og var i full sving med flyalarm da vi kom. Der var et stort felt-kjøkken hvor de ble instruert i aa lage mat paa selvlagete ovner - av kakebokser etc., og det var en Hotel-chef fra Savoy som instruerte dem.

Senere ble Merete og jeg sendt til et 'Cypher Course' i Baker Street. Dette likte vi, men fikk desverre ikke bruk for det siden.

Ellers var vi K-soldater i fullt arbeid paa kontorene i Kingston House, og vi sa aldrig nei naar en flyver ringte opp eller kom innom og ba oss ut for en aften, - for aa slappe av, eller for aa feire avslutning av 30 bombe-tokt etc. De fleste av disse flyverne kjente jeg jo fra fredsflyving i Norge. Men vi syntes ogsaa at vi hadde en oppgave der. Det ble lite nattesøvn; vi kom sent hjem, det var urolige netter med bombing, spesielt av V-bombene 1 og 2. Det ble meg fortalt at to flyvere paa vei hjem etter en "helaften" kom forbi et utstillings-vindu i Oxford-street. der var det fint sovevaerelse med oppredde senger, og de knuste likegodt vinduet og gikk og la seg. Neste morgen ble de forbauset over aa se mange muntre tilskuere i gaten utenfor. Om denne historien er sann vet jeg ikke, men vi trodde det iallfall den gangen.

Vi gikk ofte paa Norsk-Britisk Institutt i naerheten av Kingston House. Der fikk vi gode maaltider, møtte venner og bekjente ogsaa fra andre vaapen og slappet av.

Saa var det paa jobben igjen neste morgen gjennom utbombete gater og trafikk-kaos. "Don't you worry Norway" - you will soon be home now", sa en engelsk arbeider til meg: Han ryddet opp etter at et par hus var truffet natten før og rast sammen.

De fleste av vaare K-soldater arbeidet paa Kingston House North eller South, men der var noen som arbeidet paa fly-stasjoner og som sjaafører. Naar nye K-soldater kom til kontoret hjalp vi dem med aa finne et sted aa bo, og ellers med aa finne seg tilrette.

Foruten de som kom fra Canada, var der ogsaa de som kom direkte fra Norge til forholdsvis sent i krigen, - og etter vanskelig flukt. Det var stas aa møte Kronprins Olav paa vei ut og inn av kontoret, og vi hilste alltid stramt paa ham.

Hver week-end reiste jeg til Norland Nursery i Chislehurst for aa vaere sammen med min sønn som fikk utmerket stell der. Etter et aar's tid ble det brann-bombet en natt, og han flyttet til en familie i tryggere Oxfordshire med to andre norske barn.

Det var usikkert naar en kunne komme frem paa jernbanen og ofte lange forsinkelser. Det ble saa sent iblant at jeg fikk sitte paa med Presse-bilene fra Kings X station til Fleet Street for aa komme meg hjem. Det hjalp aa vaere i uniform.

Vi K-soldater, bodde hos familie og sammen med veninder, altsaa ikk i leir. Der var jo mange av oss som var gift med flyvere, og de hadde sine egne hjem. Ellers var der hyggelige pensjonater ikke langt fra kontorene som mange benyttet seg av.

Vi mistet jo saa mange av vaare menn, ungdomsvenner, forloveder. Men aldrig hørte jeg en klage fra vaare K-soldater; alle arbeidet videre med sitt - uansett. Mange ganger gikk vi til gudstjeneste og begravelse ved den Norske Kirken.

Noen av K-soldatene var i allierte land da krigen brøt ut, noen kom over Nordsjøen og Sverige. Og alle var vi meget glad og stolte over aa vaere i Norsk Uniform, og det var en opplevelse aa faa vaere med og oppleve det samhold vi møtte til det daglige baade paa arbeidsplassen og med Britene. Nei, det var ikke saa viktig for oss dengangen om vi ble godt betalt eller om vi var saa organisert Vi klarte oss da bra alle sammen. Vi gjorde nyttige jobber.

Vi ble lønnet etter Norsk regulativ med spesielt London-tillegg. (Administrasjonen satt ned sine lønninger med 10 procent fra begynnelsen av 1942). Vi K-soldater ble iallfall bedre betalt enn vaare engelske medsøstre i tilsvarende stillinger. Jeg samarbeidet ned Kaptein Engvik om Kvinnekorps-saker, saa vi rettet oss etter samme regler i Haer- og Flyvaapen.

Ved et par anledninger ga jeg militaer instruksjon til nye K-soldater: "Hvordan en skal oppføre seg i uniform", hilsing og enkel marsjering. Dette foregikk paa depotet i Highgate.

Vi øvet oss i aa spille Haandball i Green Park, like over gaten. Engang spilte vi mot Kanadiske WAAF's. Der var stort oppmøte av vaare offiserer, og vi ble inspisert av Admiral Riiser-Larsen og Air Marshal Breadner. (Vi vant 2-0). Min sønn Wilhelm sto paa touch-linjen og ropte høyt og tydelig: "Don't hurt my Mummy".

Jeg bodde en tid med Merete i Hennes foreldres leilighet i Stafford Court, Kensington High Street. Saa spurte Oberst Motzfeldt om 3 flyvere kunne bo noen dager der til han fikk ordnet med annet log for dem. De var da blitt frigjort fra tysk fangeleir. Vi gjorde alt vi kunne for dem, men det var ingen lett overgang for krigsfanger plutselig aa befinne seg i London. Det skulle en kollosal omstilling til.

Der var endel tilstelninger hvor vi møttes; der var konserter og teaterstykker, kino, og tiltross for bombing, saa fortsatte livet paa en vis og forholdsvis normal maate. Der var ogsaa anledning aa ta Mensendick-timer med Merete . Det gjaldt aa holde seg i form. Vi dro ogsaa paa haandballkamp til Lancaster, arrangert av Kaptein Diesen. Dette var til veldedig inntekt, og dessuten litt propaganda for de Norske.

Endag hørte vi et forferdelig brak og lyden av knust glass. Vi saa ut av vinduet og der laa en skrivemaskin som var kastet ut av vinduet paa et av kontorene, og mens vi saa paa, kom telefonen i full fart etter og landet paa gaardsplassen. Det var en Nordmann (flyver?) paa permisjon, som ville ha konen med seg mitt i arbeidstiden, og ville ikke finne seg i at hun ikke kom med engang. Vi Hadde stor sympati for dem begge, men fant ikke ut hvem det var. -

Jeg besøkte ved flere anledninger Craiglockart Hospital i Edinburgh hvor mange av vaare Norske var innlagt, bl.a. flyvere som var smittet av tuberkulose. Her i U.K. var det jo ikke noen kontroll med melken, og det var bittert aa se en flyver som Lyder von Tangen dø av tuberkulos meningitt. Der var en stor sal av kjekke unge menn som var kommet friske og kamplystne til England. Mange barn paa skolen i Drumtochty ble ogsaa smittet.

Kaptein Ferdinand Finne gjorde en god gjerning paa Velferdskontoret og var stadig paa farten for aa lette tilvaerelsen for disse syke. Vaare norske sykepleiersker var straalende flinke. Hospitalet paa Holland Park ble ogsaa benyttet meget, og en Dr Keogh tok gratis ut mandler paa de Norske en gang i uken for han var en stor beundrer av Norge!

I April 1945 fløy jeg med et lite fly til en av vaare stasjoner i Syd-England. Det ble til en 4-5 dagers arbeid med aa skrive ordre-lister for fly-reservedeler til Norge. Da syntes jeg at det begynte aa lysne for oss med hjemreise.

Vi kom da ogsaa tilslutt hjem med "Andes" til Oslo og Frigjøringen som var en fantastisk opplevelse. Paa veien dukket der plutselig opp 5 - 6 tyske U-baater som skulle til England med tysk mannskap og engelske offiserer. Det var nifst aa se dem dukke opp i taaken.

Gerd Grieg deklamerte Nordahl Grieg's dikter. - Regjeringen ble mottatt paa kaien og hver fant hjem til sitt. Dagen etter meldte jeg meg til Oberst Motzfeldt paa kontoret i Oslo, og ba om jeg kunne bli demittert. Han var ikke saerlig villig, men lot meg gaa. Jeg syntes jeg maatte ta meg av min sønn som da hadde bodd hos fremmede hele tiden i Sverige og England.

Hver isaer av K-soldatene har sin egen beretning aa fortelle, og jeg haaper at de gjenlevende vil gjøre det nu. "No information leads to mis-information", sies det. Grunnen til at der ikke er saa mange opplysninger om K-soldatene er sikkert at ingen syntes vi gjorde noe saerlig, men vi Flyvaapnets K-soldater var da ogsaa med.

Eva Chen